

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500.—; pentru particulari Lei 400.—; pentru cooperative, funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300.—. În străinătate Lei 800.—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. Lei 6.—

Fondator: **DR. CORNEL DIACONOVICH.**

Director: _____

••••••

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Velciu.**

Sumarul:

Creditul în economia totalitară. — Economisti ardeleni și Bănățeni până la Unire: Visarion Roman. — Hotărârile Consiliului Superior Bancar. — Autorizarea Băncii Naționale a României de a face unele operațiuni pentru naționalizarea întreprinderilor care exploatează un serviciu public în legătură cu apărarea națională. — *Cronica*: Economisirea lemnului. Ministerul agriculturii. Eliberarea certificatelor solicitate de țărani. D-nii Dr. Lübkes și Dr. Dreseher. Cine a inventat banenotele? Zăcămintele de minereuri descoperite în Siberia de răsărit. Se vor bate și pune în circulație noi monete.

Creditul în economia totalitară.

De Dr. Nicolae N. Petra.

Se pare că mai mult împotriva bunei dorinți a oamenilor, evoluția formelor practice ale vieții economice tinde către o economie totalitară în care inițiativa nu mai aparține întreprinzătorului, unde liberul joc al cererii și ofertei nu mai are loc (poate din cauză că s'a observat mereu că această cerere, mai ales cerere, era influențată de cauze care îi răpeau libertatea de acțiune; o anumită mentalitate, propagandă sau chiar o exploatare economică a marilor mase de muncitori, care erau lipsite de cele necesare și nu puteau din cauza mijloacelor restrânse, să influențeze cererea).

Omul e eliminat ca individ din societate, dispăre interesul personal al individului ca și economia individuală. Societatea e cea care hotărăște pentru totalitatea membrilor ei, cele trebuincioase, hotărăște la începutul unui plan economic locul unde trebuie să ajungă socie-

tatea și în funcție de ea, hotărăște ce măsuri de ordin tehnic sunt necesare.

În cadrul economiei controlate nu trebuie să existe cereri care să nu fie satisfăcute și nici oferte fără ca să găsească desfacere. De altfel atât cererea cât și oferta au un alt caracter în acest sistem. O întreprindere industrială nu scoate pe piață un produs, având riscul de a rămâne marfa în magazii, consumul e dirijat, e cunoscută necesitatea de aceea marfă și astfel producția e bazată pe cererea reală. Desfacerea are și ea asigurați furnizorii și o clientelă, astfel că lucrul are un mers aproape automat înăuntrul unei economii naționale și perturbațiile pot interveni numai în funcție de relațiile pe care economia internă le are cu străinătatea.

În cazul acesta, în care se poate stabili — cel puțin teoretic — un echilibru între producție și consum, când se elimină riscul unei pierderi prin imposibilitate de desfacere, scăderea producției sau reducerea prețului, dispăre și una dintre cele mai mari dificultăți împotriva unei libere circulații a creditului.

Principial, creditul, în economia liberală avea trei funcții principale:

1. De a furniza mijloace de lucru acumulate sub forma de numerar, pentru a pune baza unei activități economice: întreprindere industrială comercială sau extensiunea unor astfel de întreprinderi.

În acest caz, rambursarea creditului, căci acesta este aspectul principal al problemei creditului — ori cât ar fi de puțin atentă lumea

asupra acestei chestiuni — avea loc foarte greu, în orice caz după un număr mare de ani — și se plătește din câștig.

2. Creditul oferă înainte de încasarea sumelor convenite industriașului sau comerciantului, sumele acestea, pe care el atunci când le primește le rambursează. Acesta nu se plătește din câștig, ci se plătește singur. O fabrică are o comandă sigură de cămăși, livrabilă peste trei luni. Până atunci e obligată să lucreze și nu are „economii” sau „capital” astfel că e obligată a lua un credit pe care-l plătește debitorul fabricantului fără chiar ca ades fabricantul să mai aibă vreo grijă la scadență.

3. Mai e un credit întâmplător, necomercial. Un credit pe termen foarte scurt pentru afacerile de bursă, lombard, ipotecă, dar acestea două din urmă sunt numai forme, cari pot îmbrăca un fond variat.

Ar mai putea exista un fel de credit fără termen, sau mai exact nerambursabil; sunt cheltuielile pe care le face statul, din bugetul lui pentru înființarea de întreprinderi comerciale sau industriale, sau subvențiile pe care le acordă direct sau indirect unor întreprinderi particulare.

Creditul pleacă în general din economiile făcute de cei care nu au cheltuit întregul rezultat al muncii lor, ci au pus de o parte rezerve de disponibil de consum, pe care-l poate ceda temporar altora cu condiția să-i fie înapoiate. O formă mai recentă a creditului, permite o creiere artificială de credit; în măsura în care o instituție de credit poate acorda un credit pentru care să se aibă acoperire într'o depunere făcută anterior cu deschiderea creditului, ci una care e făcută simultan sau chiar ulterior deschiderii creditului. Aceasta se poate face grație faptului că se consideră că acel credit deschis, în sistemul plăților fără numerar foarte răspândite, se înapoiază imediat ce a fost cheltuit, în creditul unui alt cont, al unei bănci din sistem. De altfel, chiar cecurile care au la bază altfel de operații, nu pot fi încasate ci numai compensate, creditate în cont.

Și mai poate exista o formă de credit oarecum falsă, aceea a împrumuturilor date de institutul de emisiune, care nu are la bază nici economii făcute, nici economii viitoare, ci numai o simplă emisiune de bancă.

În această formă, principalul beneficiar al acestor credite, e statul și instituțiile elatizate.

Nu se poate confunda în niciun caz creditul cu capitalul, după cum se încearcă să se facă uneori. Capitalul, în sensul economiei liberale e unul dintre mijloacele de producție și el reprezintă o rezervă de muncă economi-

sită care poate împrumuta orice formă, inclusiv cea a numerarului sau o formă oarecare idealizată a lui: creditul. Dar asta nu înseamnă și nu poate fi nicicând capital: credit. Capitalul poate fi credit plus încă ceva, dar nu numai credit.

Pe credit fără o bază reală a muncii sau a unei economii de muncă deja constituită, nu se poate construi nimic. E o formă de activare a unei valori deja existente, pune în mișcare roata morii, dar nu o poate înlocui.

În cadrul economiei liberale creditul e un element dintre cele mai sensibile; el fiind în mâna micului depunător sau marelui capitalist, la fel de susceptibili în ceea ce privește riscurile pe care le-ar putea avea și care depind de multeori mai puțin de primitorul de credit decât de conjunctura economică. Din cauză că împărțirea lui avea o cale oarecum arbitrară și chiar dacă distribuția lui urma niște legi, totuși ea putea fi arbitrară, iar pe de altă parte energia lui acumulată putea produce rezultate însemnate și cu foloase mari pentru beneficiarul de credit, i s'a atribuit unul dintre rolurile esențiale în viața economică, rol pe care în economia totalitară nu-l mai poate avea (discuția e teoretică: în practică se întâlnesc forme ale economiei liberale cu cele ale economiei totalitare, putând provoca conflicte și rezultate neprevăzute având în orice caz o organizare mixtă a creditului, cel puțin la început, într'un regim totalitar).

* * *

În presa noastră se încearcă, cu foarte multă îndrăsneală și cu egală incompetență să se arunce soluții pentru formele de organizare ale economiei statului totalitar românesc (care până în prezent e totalitar numai după firmă). Astfel D-l Șeicaru, un om cu o viziune nu clară, dar cu un curaj de a vedea lucrurile așa cum sunt, încearcă într'un articol dela începutul lunii August, „Revizuirii Interne”, unele precizări în materie de credit:

„Or, zadarnic vom organiza structura națională a statului, dacă nu vom înlocui treptat cu elemente românești toate ramurile de activitate economică. Inițiative românești, sprijinite de armatura financiară, de creditul statului”.

„Nu se poate realiza o naționalizare a comerțului, nu se pot spori inițiativele românești, dacă nu se modifică concepția funcționării creditului. Fiindcă am avut o economie liberală și creditul nu a cunoscut caracterul etnic al unei întreprinderi ci numai aparența solvabilității, am ajuns la rezultatul paradoxal al străinilor îmbo-

găștiți cu sprijinul creditului românesc. În Transilvania și Banat se pot inventaria rezultatele“.

„Orice modificări parțiale nu pot da rezultatele dorite...“

Desigur că Domnul Șeicaru nu spune nimic aici. Dar tocmai acest lucru e semnificativ. E importanța pe care vrea să o ceară pentru credit într'un stat „totalitar“ (când vom începe să fim oare stat românesc?) d-l Șeicaru, cu cunoștințe despre credit din economia liberală pe care o combate? D-l Șeicaru când spune că nu a cunoscut creditul „caracterul etnic al unei întreprinderi“ acuză creditul de un lucru de care nu se poate depărta. Creditul nu a fost nici în economia liberală și mai puțin va putea fi în cea totalitară, o subvenție. E, am spus, un mijloc de activare al vieții economice, prin anticipata lichidare a unor creanțe care închid în ele numerar necesar acum, și disponibil mai târziu, în momentul lichidării lor naturale. Am amintit că creditul a fost mereu închipuit drept o bogăție magică cu care se poate realiza orice vis când el nu are în el însuși nicio valoare. El trebuie grefat pe ceva, îi trebuiesc pământuri pe care să le ude.

Economia totalitară privește cu totul alte aspecte ale creditului, cu altă funcție și alt rol al lui. Capitalul — care e uneori reprezentat în mare parte prin numerar — credit — are și el de data aceasta un alt aspect.

Facem dela început o afirmație: într'un regim totalitar creditul în măsura în care e furnizat de stat sau instituții dirijate de stat, nu e limitat de cantitatea mijloacelor de circulație — de aur sau de economii făcute, cum este economia liberală, de economiile realizate și strânse limitat chiar și în forma aparent foarte largă a creditului în sistemul plăților fără numerar. Facem această afirmație pentru a învedera o altă limită pusă creditului, mult mai hotărâtă, care are enormul avantaj că dă un cadru limitat creditului, eliminând pericolul cel mai mare la care poate da naștere creditul: abuzul.

O economie totalitară nu are nevoie de o economie capitalistă propriu zis, care să se adauge la ceilalți factori de producție: munca și natura. Capitalul e un rezultat al acestor doi factori, care s'a adăugat cu timpul ca un element independent în producțiune. De fapt, pentru a face un articol manufacturat, pentru a-l aduce la dispoziția consumului (căci acesta e în fond scopul producțiunii), este nevoie de prezența materiei prime și de muncă. O muncă, fie directă, fie indirectă, în măsura în care e schimbată pentru altă muncă plus materie primă, ce produce articole sau mașini necesare pro-

ducției dintâi, numerarul intervine în acest proces ca să permită efectuarea aprovizionării și aceea a schimbului. Forma e identică cu aceea din economia liberală. (În fond materia primă e în ultimă analiză gratuită).

Creditele de consum sunt și aici cele mai dificile. Măsura lor nu e limitată însă de mijlocul de plată în circulație, ci de posibilitatea de a procura: lucrul și materia primă. Dacă se pune cazul construcției unor drumuri și există: materia primă, mașini, specialiști, și mână de lucru, nimic nu poate împiedeca statul, respectiv instituțiile de credit ale statului, să pună la dispoziția conducerii lucrărilor, mijloacele de plată necesare plății lucrătorilor, care prin munca depusă oferă o acoperire ideală mijloacelor de circulație (cu condiția care nu mai trebuie amintită, ca salariile să aibă un nivel normal și prețurile controlate până când, teoretic, grație unor alte metode de organizare care pornesc dela ideea cartelelor, nu va fi nevoie de numerar, de bani, pentru circulația bunurilor, ci doar cel mult ca un semn de control în producție, un timp, pentru schimburile internaționale, până când se va putea realiza — poate tot pe cale de violență — statul mondial). Căci, teoretic, după cum am spus, s'ar putea imagina o situație în care, grație unui sistem de cartele cari acumina ni s'ar părea complicat, dar care atunci, mai ales în urma unei educări a poporului, să fie naturale, se poate asigura lucrătorului și în general oricărui individ muncitor (făcând sau nu gradații) toate cele ce el ar fi putut să-și cumpere cu banii câștigați, sau mai exact tot ceea ce are el nevoie, nu după cum simte singur, ci după cum crede comunitatea. Pornind înapoi dela această situație, numerarul ține locul cartelei de lucru. Există desigur în cazul numerarului care ține loc cartelei, un oarecare risc, acela al unui consum neregulat, dar el e destul de restrâns, e tot mai restrâns odată cu reglementarea producției și introducerii de articole standardizate pentru marele consum. Dar riscul e eliminat dela acordarea de credite pentru investiții inutile.

În cazul nostru am avut de a face cu un credit de consum pur, care nu se poate ram-bursa nici din beneficii și nici din încasarea mai târziu a mărfurilor sau serviciilor cumpărate cu creditul primit. În economia liberală, astfel de cheltuială nu se poate face decât din beneficiul realizat; în cazul statului prin sumele încasate din impozite sau împrumuturi. A da acum mijloace de plată fără posibilitate de ram-bursare, ar însemna aparent o revoluție. Situația e însă următoarea: dispunând de tot ce

e necesar, având suma disponibilă și drumul fiind necesar nu e oare o eroare de a te opri din lucru pentru faptul că nu dispui de bani? Dar banii puși astfel în circulație, reprezintă contravaloarea unei munci, iar nu pur și simplu mijloace de plată create artificial. Se poate obiecta, se obiectează că aceste sume aruncate pe piață, măresc cantitatea mijloacelor de plată, care astfel pot deveni infinit de mari și ar putea duce la o devalorizare a lor. (Fapt care nu e posibil grație controlului amintit). Dar s'ar putea spune că acest credit ar putea fi rambursat de cetățenii care folosesc acest drum și în forma aceasta banii s'ar înapoia la stat. Dar de câte ori aceste cheltuieli nu depășesc ele posibilitățile de plată ale statului! În cazul acesta trebuie să ne oprim? Se mai obiectează că în acest caz devin inutile impozitele. Statul, bazat pe argumentarea de mai sus, nu are decât să plătească cu banii tipăriți, toate cheltuielile pe care le are de făcut, păstrând doar o justă plată, fără abuzuri, menținând în același timp și prețurile.

Ce s'ar opune la aceasta? Trebuie să facem o deosebire între cheltuielile obișnuite ale statului și cele pentru „investiție“?

Desigur că nu se poate — dar atunci singura soluție ar fi desființarea impozitelor într'un stat totalitar. Soluția pare inevitabil aceasta — și nu găesc nicio ieșire de aici.

Aceasta însă numai în cadrul unei economii totalitare perfecte, iar nu într'un amestec teribil de economie liberă cu un control fără limite și totuși parțial, al statului. În orice caz circulația efectivă e mult mai mare și aproape fără nicio legătură cu mijloacele de plată efective. Dacă am admite că s'ar desființa impozitele și s'ar plăti serviciile făcute statului cu ajutorul semnelor monetare, care ar fi riscul?... Acela că la un moment dat piața ar fi plină de ele, dar nu există riscul unei supra licitații asupra articolelor de consum din cauză că prețurile lor sunt fixate, cel mult producția ar putea fi urcată — în măsura în care va fi posibil teluricește — și atunci ar trebui o limitare a consumului ajungând la cartele și'n afară de belșug, ceea ce e un rău. Discuția rămâne deschisă în funcție de faptul dacă:

a) Mijloacele de circulație sunt într'adevăr atât de mari încât să provoace o criză;

b) Dacă nu e posibil a lua de pe piață surplusul de numerar pe calea:

1. Plății către stat a unei contribuții egală cu serviciile pe care le face statul, nu ca impozit ci ca plată.

2. A depunerilor și formării de posibilități de credit pentru activitatea economică productivă.

(Va urma).

Economiști ardeleni și bănățeni până la Unire.

Visarion Roman

„Glorie Ție dascăle, care cel dintâi ai aprins scânteia economică pentru emanciparea economică a neamului Tău“.

N. Petra-Petrescu

(Urmare).

Prin colaborarea la *Telegraful Român* își inaugurează astfel Visarion Roman prima fază a activității sale, *faza culturală*, în care predomină preocupările de ordin social, educativ, cultural. Să ne oprim deci mai întâi asupra acestor preocupări și să-l urmărim ca om de condei, ca animator cultural, ca realizator în această direcție care precedează pe cea *economică* mai bogată totuși și mai durabilă.

Prima sa impresie matură asupra societății vremii sale a fost o impresie decepționată, una care-l făcea să creadă că această societate are nevoie în primul rând de o serioasă educație, o educație care, ținând seama și de unde venea cel care o preconiza, nu putea fi decât una morală și religioasă. „*Toată grija și sîntina pentru educația fizică* - scrie el în 1856 - *este zadarnică, toată puterea sufletească și trupestă e în deșert desvoltată și perfecționată, dacă nu e însoțită de educația morală religioasă pe care trebuie să se întemeieze orice încercare de ordin educativ. Copiii trebuie să devină înainte de toate oameni morali, dacă e să știe prețui și întrebuința bine puterile trupesti... În sufletul copilului trebuiesc trezite de timpuriu iubirea, ascultarea, supunerea, pornirea spre muncă și hărnicie. La nimic nu se dedă omul mai ușor ca la lenevie și de nimica nu se desoafă mai anevoie, pentru că lenea - după proverbul românesc - „e perina dracului“. Tot asemenea trebuie să-și însușească copilul de timpuriu iubirea de ordine, curățenia și modestia, care pe lângă virtute e aceia ce e vătul pentru frumusețe“.*

Un punct important în educația copilului trebuie să fie apoi acela care să cultive sentimentele de onoare, pentru acestea și pentru toate celelalte cel mai bun mijloc educativ constituindu-l exemplul viu, exemplul personal al educatorului.

În elaborarea acestor percepțe Visarion Roman e influențat în mare măsură de Sf. Biblie și în special de Sf. Apostol Pavel, la scrisorile cărora se referă adeseori în scrierile și cuvântările sale.

Un tânăr cu asemenea idei și cu energia de care începuse a da dovadă, nu putea fi decât un foarte po-

trivit redactor al *Telegrafului Român*, organ al Episcopiei din Sibiu. E ceea ce se și întâmplă la sfârșitul anului 1857 (12 Dec.) când se încheie și un contract între noul redactor responsabil și părintele episcop Andrei Șaguna.¹⁾

În numărul 99 al *Telegrafului Român* din 14 Decembrie 1857, Șaguna prezintă publicului pe noul redactor responsabil, Visarion Roman „sub a cărui lucrare se poate avea speranță că acest jurnal va corespunde și de aici încolo dorințelor comune“.

Condițiile stabilite însă în contract erau prea grele și pretindeau prea multă pierdere de timp în schimbul a 600 de florini pe an, așa încât, la sfârșitul lui Ianuarie 1858, Visarion Roman, de altfel și bolnav, părăsește redacția *Telegrafului*.

Aceasta nu însemna însă și sfârșitul colaborării sale la gazeta lui Șaguna.

O parte însemnată a tinerețelor și le-a petrecut la Rășinari, unde funcționează ca „învățător primar“ aproape un deceniu, fiind unul din învățătorii cei mai apreciați și mai respectați ai vremii sale și de unde trimite gazetei dela Sibiu nenumărate însemnări și articole cu caracter pedagogic și economic.

În calitate de învățător, viitorul director al *Albinei* a dus o aprigă luptă pentru ridicarea prestigiului corpului învățătoresc, luptă ale cărei temeuri le-a expus în seria de articole intitulată „O provocare prietenească către toți învățătorii școlilor noastre populare“.

Prin această provocare Visarion Roman, după ce arată că „învățătorul trebuie să fie o icoană nu numai elevilor săi, ci și a părinților și a comunei întregi“, amintește de marea îndatorire a învățătorilor de a se cultiva mereu, de a se perfecționa fără încetare.

Ca mijloc de cultivare pentru învățători, pe lângă ceea ce dau cărțile, fără de care nu se poate închipui niciun progres cultural, el preconizează, și prin aceasta devine un precursor al marilor cercuri culturale învățătorești de mai târziu, înființarea conferințelor învățătorești și necesitatea stringentă a apariției unei reviste pedagogice.

Din aceste preocupări a apărut la 1 Ianuarie 1860 „*Amicul școlii, scriptură pedagogică pentru educatori și toți bărbații de școală*“, tipărindu-se la tipografia S. Filtsch din Sibiu. În anul 1860 revista apare trimestrial, fiind „foaia pentru înaintarea învățământului și a educațiunii la Români“, în 1861, 1862, 1863 și 1864 săptămânal, iar în 1865 odată la două luni. Aspirațiile și programul acestei reviste le-a expus Visarion Roman în cuvântul de început „întreprinderea noastră“, arătând că „*Amicul școlii păsește astăzi în lume ca un amic al progresului, ca un ostaș credincios și pururea luptător al luminei contra întunecului și ca un amic al adevărului care niciodată*

) Asupra acestui contract vezi articolul d-lui I. Lupaș din *Almanahul presei române din Ardeal și Banat* din 1926.

nu va tămăia vanității“. Ideile cardinale ale acestei „scripturi pedagogice“, sau mai bine zis ideile redactorului său, erau următoarele: *proclamarea atotputerniciei educației, „omul fiind numai ceea ce el se face prin educațiune“, și ca și noi să dăm „un sbor eroic culturii române, ca să tăem o cale mai netedă către civilizație, trebuie mai întâi de toate să ne interesăm de educațiunea tinerimei noastre“; necesitatea cât mai urgentă de a se crea cât mai multe școli pentru toate clasele națiunii, fiindcă „instrucțiunea e pentru noi ceea ce lumina este pentru soare, este facla cea strălucitoare, ce a luminat popoarele antice și moderne“ și fiindcă „poporul necult este ca o stâncă, peste care torentul ideilor trece fără a lăsa vreoa urmă fructiferă; însă școala îl pregătește, îl preface în pământ productiv și atunci ideile acelea, pe cari le naște geniul creator și le nutrește știința, află trecere la el și aduce fructe însutite“; importanța ridicării culturale a masselor țărănești.*

„Școala populară - scria el într'un articol din 1863 - este și trebuie să fie alfa în cartea progresului și a înălțării noastre. Școala populară e fântâna sacră, din care pruncii noștri beau întâiul nectar spiritual al fericirii, școala în care se pune întâiul fundament pentru binele și fericirea generației noastre, școala care are de scop nobil a ne forma aceea ce după destinația noastră trebuie să fim, școala, baza existenței și viitorului nostru“.

În jurul unui program atât de insuflețit și atât de dornic de progres, Visarion Roman a adunat o serie de remarcabili colaboratori, fruntași cu toții ai scrișului românesc, a căror colaborare dă un deosebit prestigiu revistei pedagogice dela Sibiu.²⁾

Pe lângă studiile și articolele de filologie, istorie, teologie, economie, astronomie, științe naturale, pe care *Amicul școlii* le publică fără a pierde nimic din caracterul său pedagogic, pentru a servi și un scop practic și pentru a veni și mai mult în sprijinul învățătorilor și educatorilor, el publică și numeroase lecții model, diferite planuri, critici pedagogice și nenumărate informațiuni didactice. Revista aceasta - scrie M. Istrati - „dă dovadă la fiecare pagină că la conducerea ei se afla un om inimos, energic, cult și mai presus de toate naționalist infocat. Suflul național se degajează de altfel din mai tot materialul revistei, oricare ar fi natura lui. Deasemeni condițiunile tehnice, în care a apărut *Amicul școlii* erau dintre cele mai bune pentru timpul său.“²⁾

Țiimpul acesta, cu toată marea satisfacție a unei atât de frumoase realizări, n'a fost însă un timp prea

¹⁾ Colaborau: Gheorghe Barițiu, I. Eliade Rădulescu, Al. Papiu-Ilarian, Iosif Vulcan, A. Depărățeanu, Aron și Nicolae Densușianu, Ioane V. Rusu, G. Ioanette, Iustinu Popfui etc. etc.

²⁾ Vezi N. C. Istrati: *Visarion Roman, pedagog. Revista Generală a Învățământului*, 1939, Nr. 1-2.

plăcut pentru Visarion Roman, fiindcă iată ce scrie redactorul *Amicului școlăii* în numărul din 31 Dec. 1865, anunțând încetarea revistei: „Mulțumind Onor. public pentru încrederea cu care l-a onorat și pentru sprijinul de care s'a bucurat în timpul scurt și *pentru el foarte viפורos*, al redactării acestei foi, anunță că începând cu numărul de față dânsul încetează de a mai redacta această foaie“. Cine-i va fi făcut timpul atât de viפורos? N'ar fi de mirare ca originile acestui viפור să se fi aflat prin birourile solemne ale unor anumite mărimi ale vremii sau poate, și aceasta e absolut sigur, prin refractarele pungi ale unor abonați cari, ca și azi, nu-și cunoc întotdeauna datoria către cei ale căror ziare și reviste le citesc. Ideea lui Visarion Roman o va relua peste câțiva ani cunoscutul pedagog *Vasile Petri*, care va da Transilvaniei o nouă revistă pedagogică: *Școala Română* (1876).

Eforturile și realizările sale didactice, nu se opresc însă aici. Pentru a contribui și mai mult la intensificarea învățământului primar, Visarion Roman redactează o întreagă serie de manuale pentru școlăile primare. Menționăm dintre acestea: *Aritmetica cu cifre*; *Aritmetica pentru școlăile populare*; *Geografia împărăției austriace cu introducere în geografie peste tot*; *Legendar (carte de citire) pentru școlăile populare*,¹⁾ cari s'au dovedit a fi niște auxiliare foarte mult prețuite de învățătorii români.

Legăturile sale cu învățătorii continuă însă și după ce, ispitit de alte idealuri, părăsește viața dascălească pentru a deveni profesor la secția pedagogică a Seminarului din Sibiu, contabil apoi și conducător al tipografiei diecezane, notar și proprietar la Rășinari, inspector al băncii săsești de asigurare *Transilvania*, și, ca încheiere a neodihnitei dar laborioasei sale vieți, director al băncii *Albina*.

Pentru ridicarea prestigiului acestora și al profesorilor de pedagogie cerea el în 1871 la adunarea generală a *Asociațiunii* ținută la Făgăraș să se dea o bursă pentru streinătate în valoare de 400 fl. v. a. unui „ascultător“ de pedagogie.²⁾

Și atunci însă ca și astăzi, dreptul la cultură superioară al învățătorilor era atât de puțin înțeles, încât adunarea preferă să acorde 800 fl. v. a. pentru doi juriști.

În tot timpul activității sale directe în învățământul primar, și mai apoi și ca director al *Albinei*, Visarion Roman, consecvent programului său, lucrează intens și pentru luminarea păturilor mai largi ale țărănimii.

Dacă *Amicul școlăii* era o publicație ce se adresa în primul rând învățătorilor, intelectualilor, calendarul *Amicul poporului*, pe care îl redactează în-

cepând din anul 1861, e o publicație scrisă exclusiv pentru săteni.

Calendarul acesta, „de înviețetură și petrecere“, în care, pe lângă partea calendaristică, se cuprindea și o bogată parte de învățături economice, literatură pentru popor și mult humor sănătos, a apărut neconținut sub conducerea lui Roman până în anul 1882 inclusiv și, trecând prin diferite mâini, continuă să apară și astăzi sub conducerea dlui Horia Petra-Petrescu.

(Va urma).

VASILE NETEĂ.

Autorizarea Băncii Naționale a României de a face unele operațiuni pentru naționalizarea întreprinderilor care exploatează un serviciu public în legătură cu apărarea națională.

„Monitorul Oficial“ Nr. 3 din 3 Ianuarie publică următorul decret:

Art. I. — În vederea naționalizării întreprinderilor care exploatează un serviciu public în legătură cu apărarea națională, Banca Națională a României este autorizată, în mod excepțional, prin derogare dela art. 20, 21 și 22 din statutele sale și sub rezerva ratificării adunării sale generale, să achiziționeze acțiuni, drepturi și interese, care să-i asigure controlul întreprinderilor de mai sus, urmând atunci când va crede de cuviință a le transmite în total sau în parte oricăror societăți sau persoane juridice existente, sau care se vor crea în viitor, în condițiunile ce s'ar conveni, putând în acest caz să stipuleze orice garanții, chiar neprevăzute de statutele sale.

Totodată, în vederea realizării aceluiași scop, Banca Națională a României va putea face orice convențiuni anexe, cum și orice operațiuni financiare, fără nicio rezervă sau excepțiune, chiar neprevăzute de statutele sale.

Art. II. — Banca Națională a României, prin derogare dela art. 21 al statutelor sale, este autorizată ca, până la transmitere, să întrebuințeze asemenea acțiuni, drepturi sau interese, ca plasament al rezervelor sale de orice fel.

Art. III. — Achizițiunile prevăzute în art. 1 se vor putea exercita numai în termen de 6 luni dela data prezentului decret-lege.

Art. IV. — Sunt scutite de orice taxe, impozite proporționale sau impozite de orice altă natură, chiar excepționale, derivând din orice lege sau dispozițiuni legale, următoarele acte necesare pentru realizarea scopului propus prin acest decret-lege:

a) Toate convențiunile anexe încheiate între Banca Națională a României și vânzătorii acțiunilor, drepturilor și intereselor achiziționate, cu anexele lor;

¹⁾ Vezi și *Telegraful Român* din 1885 Nr. 47.

²⁾ *Transilvania* 1871, Nr. 19.

b) Toate convențiunile anexe încheiate între Banca Națională a României și societățile ale căror acțiuni, drepturi și interese au fost achiziționate;

c) Toate convențiunile între societățile vânzătoare și societățile ale căror drepturi au fost achiziționate, sau orice alte persoane, privitoare la organizarea concursului tehnic, financiar, sau garanții de orice fel în legătură cu scopul urmărit.

d) Toate convențiunile prin care Banca Națională a României ar transmite în total sau în parte aceste acțiuni, drepturi sau interese, inclusiv convențiile de garanții.

Hotărârile Consiliului Superior Bancar.

Consiliul Superior Bancar a pronunțat deciziuni de dizolvare și lichidare contra următoarelor întreprinderi bancare:

1. Banca „Măgura“, s. a., cu sediul în com. Balta jud. Mehedinți, ca sancțiune pentru că a înfrânt unele dispozițiuni din legea de reglementare a comerțului de bancă;

2. „Cassa de Credit a Agricultorilor“, din jud. Ilfov s. a., cu sediul în București, str. Gogu Cantacuzino 1; idem; și

3. Banca Cușmirului, cu sediul în com. Cușmir jud. Mehedinți, idem.

De asemenea au mai fost sancționate băncile:

1. „Valea Cârcinovului“ din Topoloveni jud. Muscel, cu 10 mii Lei amendă, pentru că — între altele — n'a înaintat B. N. R-ului și nici n'a publicat în „Monitorul Oficial“ și „Buletinul Oficial Bancar“ bilanțurile ultime; și

2. Banca Poporală din Nadlac, jud. Arad, tot cu 10 mii Lei amendă, pentru că „deși societatea se găsește în situația prevăzută de art. 62 din legea pentru organizarea comerțului de bancă, având sediul într-o comună rurală, are un capital statutar numai de 2 milioane Lei, iar nu de cel puțin, patru milioane Lei (!? N. R.)..., totuși nu și-a stabilit prin statute cifra reală a capitalului social.

Publicitatea obligatorie.

Consiliul s'a pronunțat apoi asupra câtorva cereri de modificare a dispozițiunilor statutare ale unor întreprinderi bancare.

Banca „Berzova“ din Reșița (jud. Caraș) propunea, bună oară, ca publicațiunile societății să se facă și prin alte gazete „dacă legea de organizare și reglementare a comerțului de bancă sau codul comercial prevede“; în orice caz însă — pentru ca publicitatea să-și împlinească rosturile adevărate, de difuzare locală, regională — publicațiunile societății să

se facă într-o gazetă pe care o designează consiliul de administrație.

Textul a fost respins dela autorizare pe considerațiunea că, conform art. 9 al. a) și b) din lege, publicațiile de acest fel se fac în mod obligator în Buletinul Oficial Bancar și Monitorul Oficial.

Consiliul de censored este inadmisibil.

Aceiași societate propune ca supravegherea gestiunii băncii să fie asigurată de un consiliu de censored format din șase membri.

Dispozițiunea ocolea astfel prevederea legală ca oficiul în chestiune să fie împlinit de „trei până la cinci censored și tot atâția supleanți (ceea ce reduce acțiunea de supraveghiere numai la trei persoane),

Consiliul superior bancar a respins însă și această inovație hotărînd că consiliul de censored nu intră în art. 25 din lege.

Administratorii nu pot fi și... clienți.

Statutele s. a. „Berzova“ mai cereau o modificare.

Prevedeau anume că — nu numai clienții obișnuți ai întreprinderii, acționari sau neacționari, dar și — „membrii consiliului de administrație, censoredii, directorul și funcționarii pot lua sume de bani pe credit dela bancă, în condițiunile stabilite de acest articol“, adică întocmai ca și străinii.

Consiliul a decis însă că potrivit disp. art. 27 din legea bancară administratorii, membrii direcțiunii și censoredii nu pot lua sume pe credit dela societățile bancare la cari funcționează; în consecință a refuzat și autorizarea acestei adăugiri de text statutar.

Fuziune.

S'a admis, ca legală și utilă din punct de vedere al intereselor economiei naționale, — fuziunea societăților bancare: Banca Agrară s. a. din Cluj și Banca Comerțului s. a. din Turda, la un capital comun de Lei 47.600.175, — cu o sucursală la Turda.

Încă o bancă românească. (? N. R.)

Consiliul a stabilit, de asemenea, că Banca Moses Jurist din Iași întreprindere durată sub formă de societate în nume colectiv de frații localnici Ira și Marcu H. Jurist, are capital real de Lei 1.800.000 și, ca urmare, i-a acordat legiuita autorizație de funcționare conform actului de asociație modificat.

CRONICA.

Economisirea lemnului. În urma unei sugestii a Führerului, s'a încercat să se folosească buruiana de cartof, care până acum era arsă toamna în cantități imense, la prepararea celulozei, deci la economisirea lemnului. Că acest lucru este posibil, o do-

vedește ultima ediție a revistei „Vierteljahresplan“, tipărită exclusiv pe hârtie din buruiană de cartofi. Calitatea acestei hârtii nu lasă nimic de dorit. Intrebându-l numai 30 la sută din cele peste 3 milioane tone de buruiană anual, economia forestieră germană poate economisi pe fiecare an câte 675.000 tone celuloză.

*

Ministerul agriculturii a cerut deschiderea unui credit de 400 milioane Lei pentru cumpărare de semințe pentru primăvară.

Din acest fond se vor cumpăra în mare proporție semințe pentru plante oleaginoase și textile.

*

Eliberarea certificatelor solicitate de țărani. Fiind sesizat prin diverse reclamațiuni, că perceptorii, la eliberarea certificatelor solicitate de țărani, pentru a dovedi calitatea lor de cultivatori țărani, precum și faptul că mărfurile pe care le vând țărani sunt produse țărănești, în scopul de a fi scutiți de impozitul de 2% la vânzarea produselor, pretind acestora plata la zi a impozitelor directe, Ministerul de Finanțe a pus în vedere de urgență organelor în subordine îndreptățite a elibera astfel de certificate, să nu mai pretindă dovada de plata la zi a impozitelor, la eliberarea certificatelor menționate.

• BCU-Cluj / Centra

D-nii Dr. Lübkes și Dr. Drescher, delegați ai instituției centrale de finanțare a agriculturii germane „Rentenbank-Kreditanstalt“ din Berlin, cari s'au oprit câteva zile în România, au vizitat între alte instituții de credit dela noi și Institutul național al cooperatiei, două bănci populare din București, mai multe unități cooperative din jud. Ilfov și Prahova, între cari și federala „Prahoveana“ din Ploești, cum și câteva gospodării sătești.

Datele adunate din această călătorie, care se extinde în toate țările sud-estului european, vor servi la stabilirea unei colaborări între instituțiile germane de credit agricol cu cele din țările vizitate, pentru dezvoltarea și intensificarea producției lor agricole și mai ales pentru înzestrarea cu unelte și mașini agricole.

Cine a inventat bancnotele? Primele bilete de bancă au fost puse în circulație în China în anul 2800 înainte de nașterea lui Isus Cristos, adică acum 4740 de ani. Asemănarea între biletele de atunci și cele de azi e foarte mare, căci ele purtau ca și cele moderne, numele băncii, data emisiunii, un număr progresiv, iscălitura funcționarului, care ordonase tipărirea și valoarea respectivă în cifre și litere. Pe marginea acestor bancnote se putea citi însă acest sfat cu substrat filosofic: „Produ cât poți, cheltuiește cu economie“.

Biletele erau tipărite cu cerneală albastră pe hârtie făcută din fibre.

Un exemplar se găsește azi la muzeul din Leningrad.

*

Zăcămintele de minereuri descoperite în Siberia de răsărit. În cursul anului 1940, cercelările geologice efectuate în Siberia de răsărit au dus la descoperirea de noi și însemnate zăcămintele de minereuri de fier și de mangan, precum și de aur, zinc și cărbuni.

În apropierea satului Nișni-Ilinsk, în regiunea Irkutsk, a fost descoperit un zăcămintă de minereu de fier evaluat la 350 milioane de tone. Un alt zăcămintă de minereu de fier a fost descoperit în regiunea Blif.

Se crede că zăcămintele acestea, precum și cele cunoscute dinainte din Baljaginskoje și pe insula Olch (lacul Baikal) vor fi suficiente pentru a asigura, timp de 25 ani, nevoile de materii prime ale marilor uzine metalurgice din Petrovsk (regiunea Cita).

*

Se vor bate și pune în circulație noi monete. „Monitorul Oficial“ publică un decret prin care Ministerul de Finanțe, prin Monetăria Națională, este autorizat a bate și pune în circulație monete noi divizionare de cupru — de 1 și 2 Lei — pentru înlocuirea actualelor monete retrase din circulație pe baza decretului-lege Nr. 7 din 4 Ianuarie 1941.

Valoarea unitară a nouilor monete și quantumul emisiunii sunt cele fixate prin decretul-lege Nr. 7 din 4 Ianuarie 1941, pentru reglementarea și raționalizarea sistemului monetar metalic, în cadrul actualei emisiuni în circulație a monetelor metalice de 1 și 2 Lei din nikel și înlocuirea lor cu monete noi. Caracteristicile tehnice precum gravura, aliajul, dimensiunea etc. ale monetelor de 1 Leu sunt cele fixate prin jurnalul Cons. de miniștri Nr. 1201 din 27 Mai 1940, iar a celor de 2 Lei se vor fixa prin decret de Conducătorul Statului.

Totodată Monitorul oficial publică și decretul pentru reglementarea sistemului Monetar. Ministerul de finanțe este autorizat să reglementeze și să raționalizeze sistemul monetar metalic în cadrul actualei emisiuni în circulație și să retragă din circulație monetele metalice de 1 și 2 Lei din nikel, înlocuindu-le cu altele noi.

Dela data publicării în Monitorul Oficial a prezentului decret-lege, se retrag din circulație monetele metalice de nichel de 1 și 2 Lei, înlocuindu-se cu monete noi de aceeași valoare sau cu alte monete.

Preschimbarea monetelor se va face la administrațiile de încasări și plăți și la percepțiile fiscale.

Monetele de 1 și 2 Lei, fabricate din nikel, vor mai avea putere circulatorie până la 31 Martie 1941. Emisiunea monetelor noi de 1 și 2 Lei, puse în circulație în locul monetelor care se retrag, va fi până la concurența sumei de 150.000.000 Lei de fiecare fel.